

A keresztény nemzet és ellenségei

*Az antiszemitizmus teológiai indokai a parlamenti képviselők
hozzászólásaiban (1938–1941)*

NAGY V. RITA

A keresztény nemzet eszméje a Horthy-korszakban meghatározó volt, és a magyar országgyűlés képviselőire is hatott, amikor megszavazták a zsidóellenes törvényeket. Véleményem szerint a keresztény nemzet és ellenségeinek eszméi mögött megjelent a zsidóellenes teológiai gondolkodás, és a világi képviselők ezzel is igazolták antiszemita nézetüket. Korábbi munkámban az egyházi képviselők parlamenti hozzászólásaiban vizsgáltam a teológia hatását.¹ Az alábbi írásomban szélesebb körben tanulmányozom ugyanezt: a világi képviselők körében, akik magukat keresztényeknek tartották, és a zsidóellenes törvényeket készségesen megszavazták.²

A keresztény befolyás alatt álló európai társadalmakban a zsidóságról az évszázadok során archaikus előítélet-sémák keletkeztek, és ezekre a modern antiszemita előítéletek mint egy vázra épültek rá. A korai egyházban kialakult, majd a keresztény Európában megjelent zsidóellenes teológiai nézet, az amillennista elmélet hatását vizsgálom a modern idők antiszemitizmusára. Az amillennizmus szerint Isten Izraelt mint népét elvette, és helyette az egyházat választotta, amely a társadalomban az igaz utat képviseli. Így váltak a zsidók a győzedelmes keresztény államok ellenségévé.

A vizsgálat tárgya az 1938 és 1941 között a három úgynevezett zsidótörvény parlamenti vitája volt.³ Karsai László kutatásai alapján a Horthy-

---

¹ Az egyházi parlamenti képviselők beszédeiben 1842 és 1941 között részletesen elemeztem a teológia, speciálisan az amillennizmus hatását. Lásd: Nagy V. Rita: *Teológia és antiszemitizmus. Krisztus megfeszítésétől a 20. Százig. A Millennium-elmélet a magyarországi egyházi képviselők parlamenti hozzászólásaiban (1842–1941)*. Budapest: József Műhely, 2011.

² A témát jó néhány éve Karsai László professzor javasolta. Kívánok neki még sok boldog születésnapot.

³ Az úgynevezett első, második és harmadik zsidótörvény (1938, 1939, 1941) korlátozta, illetve megtiltotta a zsidóság részvételét a köztisztviselői, gazdasági és kereskedelmi pályákon, illetve megtiltotta a házasságot zsidók és keresztények között. 1938. évi XV. törvénycikk a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról. In: *Magyar Törvénytár, 1938*. Budapest: Franklin Társulat, 1939. 132–144., 1939. évi IV. tör-

korban a *numerus clausus* törvénnyel együtt sokkal több, összesen 22 zsidóellenes törvény született.⁴ Azért választottam ezt a három törvényvitát, mert ezek során az antiszemita érvelésben erőteljesen megjelent a keresztény nemzet és ellenségeinek képe. Munkám aktualitását a mai magyar közéletben, politikában megjelenő keresztény szólamok mögötti ideológia megértésének szándéka is adja. Erről szól a tanulmány végén egy rövid elemzés, amelyben mai parlamenti hozzászólásokat vizsgálok.

A Horthy-korszak nacionalizmusa vallási természetű volt, a magyar identitást vallási alapon határozták meg, aki magyar, az keresztény, és ezzel a zsidókat automatikusan kizárták a nemzetből. A konzervatív nacionalizmus a liberalizmus ellen küzdött, tehát a liberalizmussal azonosított zsidók ellen, és legfőbb célja a katolikus tradíció fenntartása volt. A radikális antiliberalizmus alkalmazta a fajelméletet, és a nemzetet organikus nemzetként definiálta, nem állampolgári alapon. Eszerint a felfogás szerint az igazi magyar szemben áll az ellenségével, a zsidóval, aki minden jó elrontója és a nemzet ellensége. A kereszténység-antisemitizmus-nacionalizmus összekapcsolódása zsidókra és keresztény magyarokra osztotta az országot, és felélesztette az ősi vallási előítéleteket. A radikális jobboldal markánsan képviselte a keresztény-nemzeti eszmét, és a zsidókérdés megoldását központi témájának tartotta.⁵

Már a századforduló keresztény sajtója liberalizmus-ellenes, ateizmus-ellenes, zsidóellenes volt.⁶ A keresztény média szemben állt a „zsidó” médiával. A keresztény Magyarország szlogenje a nemzeti felemelkedést jelentette, egyúttal demokrácia-ellenes volt, és az ellenséget a zsidók jelentették.⁷ 1919 után a magyar kormányok kifejezték elköteleződésüket a keresztény nemzeti értékek felé.⁸ Az egyházak, leginkább a katolikus egyház politikai szerepvállalása jelentősen megnőtt.

---

vénycikk a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról. In: *Magyar Törvénytár*, 1939. Budapest: Franklin Társulat, 1940. 129–148., 1941. évi XV. törvénycikk a házasságról szóló 1894: XXXI. törvénycikk kiegészítéséről és módosításáról. In: *Magyar Törvénytár*, 1941. Budapest: Franklin Társulat, 1941. 63–65.

⁴ Karsai László: A magyarországi zsidótörvények és -rendeletek. In: Molnár Judit (szerk.): *A holokauszt Magyarországon európai perspektívában*. Budapest: Balassi, 2005. 140–164.

⁵ Ránki Vera: *Magyarok-zsidók-nacionalizmus. A befogadás és kirekesztés politikája*. Budapest: Új Mandátum, 1999. 20–90.

⁶ Paul A. Hanebrink: *In Defense of Christian Hungary: Religion, Nationalism, and Antisemitism, 1890–1944*, NY: Cornell Univ. Press, 2006. 37.

⁷ Uo., 56., 59.

⁸ Uo., 170.

Az országot keresztény nemzetnek definiáló kormány a zsidókérdést törvényi úton kívánta szabályozni, és az 1920-as *numerus clausus* törvényt folytatva sorra hozta a zsidóellenes, kirekesztő jogszabályokat, miközben a szélsőjobb egyre nagyobb politikai befolyást szerzett.⁹ A zsidóság faji és vallási meghatározását alkalmazták a 1939-es törvényben.¹⁰ A harmadik zsidótörvény viszont már faji alapon tiltotta a zsidók és nem zsidók közti házasságot.¹¹

Az egyházi képviselők az első két zsidótörvényt megszavazták, azzal érvelve, hogy azok egybeesnek a magyar érdekekkel. A harmadik zsidótörvény esetében a keresztény egyház vezetőinek magatartása megmutatta az egyház ellentmondásos hozzáállását a zsidók tragikus sorsához. Azt főleg azért nem szavazták meg, mivel az közvetlenül érintette a zsidó származású keresztényeket, és beavatkozást jelentett a házassági jogba. Már a 19. század második felében lezajlott egyházpolitikai vitákban az úgynevezett „történelmi” egyházak képviselői élesen támadták a polgári házasság intézményét, a katolikusok soha nem ismerték és nem ismerik el a válást. Serédi Jusztinián hercegprímás a zsidó származású keresztényeket akarta védeni a törvény elutasításával. Attól tartott, hogy ha életbe lépne a törvény, gyerekeik „visszazsidósodnának”, és a zsidók száma növekedne. Ravasz László református püspök a fajelméleten alapuló törvényt szintén a zsidó származású keresztények miatt utasította el.¹²

A parlament képviselői, köztük az egyházi küldöttek által megszavazott zsidóellenes törvények utat készítettek a magyarországi tragikus végkimenetelű holokauszthoz. 1941 és 1945 között a magyar zsidóság kéthar-

⁹ Az úgynevezett első zsidótörvényt (1938:XV. tc.) Darányi Kálmán miniszterelnöksége alatt fogalmazták meg (végül Imrédy Béla fogadtatta el). Az úgynevezett második zsidótörvényt (1939. évi IV. tc.) Teleki Pál miniszterelnöksége alatt, az úgynevezett fajvédelmi zsidótörvényt (1941. évi XV. tc.) Bárdossy László kormánya alatt hozták meg. Lásd még: Randolph L. Braham: *A népiértés politikája. A Holocaust Magyarországon*. 1. köt. Budapest: Park, 2015. 120–124., 144–153., 192.

¹⁰ Zsidó az, aki izraelita vallású, továbbá akinek legalább az egyik szülője vagy akinek nagyszülei közülük legalább kettő a törvény hatálybalépésekor az izraelita hitfelekezet tagja volt (1939: IV. tc.).

¹¹ Zsidó az, akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, úgyszintén – tekintet nélkül származására – az, aki az izraelita hitfelekezet tagja. Az, akinek két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett és mind a két esetben az is marad, s emellett mind a két szülője házasságkötésük idején a keresztény hitfelekezet tagja volt (1941:XV. tc.).

¹² Nagy V.: *Teológia és antiszemitizmus*, 134., 200.

madát, több mint félmillió életet pusztítottak el a nácik és magyar cinkosaik.¹³ A keresztény egyházakat antiszemitizmusuk és zsidóellenes magatartásuk miatt súlyos felelősség terheli a magyarországi holokausztért.

A parlamenti beszédek elemzése

Az 1938–1941 között meghozott zsidóellenes törvények parlamenti vitáinak vizsgálata során minden olyan beszédet elemeztem, amely elhangzott a Képviselőházban és a Felsőházban: a vizsgált 151 felszólalásból 93 volt antiszemita érveléssel a zsidóellenes törvényeket támogató (61%), és 38 felszólaló a törvények ellen érvelt, nem volt antiszemita (25%).¹⁴ Az antiszemita felszólalók¹⁵ minden esetben keresztényeknek nevezték magukat, valamelyik egyházhoz tartozóknak, és vallásuk aránya (katolikus 64%, református 28%, evangélikus 8%) hasonló volt az összes képviselő vallási megoszlásához.¹⁶

A szövegeket kvalitatív tartalomelemzéssel,¹⁷ valamint a különbözőség diskurzusa alapján vizsgáltam, amely a „mi” és az „ők” között kü-

¹³ A téma monumentális feldolgozása: Brahm: *A népiirtás politikája* című könyvében található. Lásd még: Karsai László: *Holokauszt*. Budapest: Pannonica, 2001. 1944-ben május 15. és július 9. között 437 ezer magyar zsidót deportáltak Auschwitzba a magyar kormány közreműködésével, „rekord” idő alatt. Uo., 249. A magyarországi holokauszt áldozatainak száma 550 ezer és 569 ezer közé tehető. Uo., 15.

¹⁴ Az elemzés 1000 oldalnyi szöveg alapján történt. A törvény ellen szavazó, nem antiszemita képviselők közül keresztény vallású a 38-ból 26 volt, ezek közül 73% katolikus. A nem keresztények izraelita, unitárius vagy nem vallásos polgári liberális és szociáldemokrata képviselők voltak. A 151-ből 20 felszólalást nem használtam, mivel azokban nem volt olyan szempont, amely a kategóriákba sorolható lett volna. A zsidótörvények ellen szavazó keresztény politikusok, mint például Rassay Károly, gróf Apponyi György, gróf Széchenyi György, Reisinger Ferenc, Rupert Rezső, Kéthly Anna, Hegedűs Lóránd érvelésükben nem fogadták el a keresztény nemzet-zsidók szembeállítását. Az egyént, a szeretetet, az elfogadást, az egyenlőséget hangsúlyozták, és gyakran politikailag is a szabadságpárti, liberális irányzathoz tartoztak, bár a kormánypártokból is voltak.

¹⁵ Voltak olyan antiszemita érvelők, akik nem szavazták meg a törvényeket a zsidó származású keresztényeket védve, és megkülönböztették a nem kívánatos zsidókat a becsületesebb, asszimilált zsidóktól (8 esetben). Nyilas pártokból 10 hozzászólás volt. Több nyilas képviselő azért nem szavazta meg a zsidótörvényeket, mert nem tartották azokat elég radikálisnak. Legtöbbször a kormánypárti képviselők közül szóltak hozzá (Nemzeti Egység Pártja, 24).

¹⁶ Az összes képviselő esetében: katolikus 59%, református 27%, evangélikus 9%. In: Haeffler István (szerk.): *Országgyűlési almanach 1939–44*. Budapest: MTL, 1940. 105.

¹⁷ A zsidóellenes elítélések tartalmát kategoriális tartalomelemzéssel, az érvelési struktúrákat a diskurzuselemzésből vett módszerekkel vizsgáltam. A kvalitatív tartalomelemzés a makrostruktúrák, a szövegben felmerülő témák mélyebb elemzése, jelentések, asszociációk dekódolása, értelmezés, amely kis szövegminták mélyreható elemzése. Az

lönbséget tesz úgy, hogy a külcsoportnak („ők”) karakterisztikus jellemzőket tulajdonít az egész csoportra vonatkoztatva, és saját attitűdjét igazolja úgy, hogy a világot dichotomizálja: felosztja rosszra („ők”) és jóra („mi”). A különbözőség diskurzusa következménye a rasszista, az antiszemita és az etnocentrikus diskurzusoknak.¹⁸ Az előítéletes párbeszédnek két fő stratégiai célja van: a negatív tapasztalatok kifejtése a külcsoportról és a saját csoport pozitív énképének védelme.¹⁹ A képviselők beszédei tipikusan a „mi” és „ők” diskurzusát jelenítik meg.

Korábbi kutatásaim során az egyházi képviselők beszédei alapján kategóriákat alkottam,²⁰ és ezekben a kategóriákba a törvényviták szövegeit elemezve soroltam a világi képviselők idézeteit (néhányat példaként hozok), és azok lényegét kiemelve jellemeztem a kategóriákat. A kategóriák megfelelőek voltak az elemzésre, és lefedték azokat a beszédeket, melyek a kereszténységgel és a zsidósággal voltak kapcsolatban. A kategóriák egyik csoportja a zsidókat mint ellenséget festi le, a másik a keresztény nemzet uralkodásáról szól. Összesen öt fő kategória, valamint ezekhez tartozó alkategóriák alapján elemeztem a beszédeket.

I. A zsidók veszélye és összeesküvése a keresztény nemzet ellen

Ennek a kategóriának a témái a zsidók, az „ők” csoport jelenlétének veszélyére utalnak a keresztény nemzetben, a „mi” csoportban. A pusztítás és veszély a keresztény erkölcsre, kultúrára, illetve politikára és gazdaságra irányul, amely változókat külön alkategóriákba soroltam.

I.1. Veszély a keresztény erkölcsre és kultúrára

Az antiszemita képviselők beszédében leggyakrabban előforduló toposzok a következők voltak: a zsidók megtámadták, aláaknázták, pusztítják, rontják a keresztény erkölcsöt, az egyházat, a társadalmat, mindent, ami szent. Dr. Tasnádi Nagy András igazságügyminiszter, a kormánypárt tagja (Nemzeti Egység Pártja – NEP) kifejtette, hogy a zsidók a keresztény-

---

elemzés folyamata szerint először a kódolási keretet alkotjuk meg, majd az adategységeket hozzárendeljük az egyes kategóriákhoz. In: Ehmann Bea: A pszichológiai tartalomelemzés szekvenciális-transzformatív modellje: a számítógépes szövegelemzés helye a pszichológiai kutatásban, II. *Pszichológia*, 21. évf. (2001) 21/1. sz. 17–35.

¹⁸ Ruth Wodak: Das Ausland and anti-Semitic discourse: The discursive construction of the other. In: Stephen Riggins (ed.): *The Language and Politics of Exclusion*. London: Sage Publications, 1997. 65–88.

¹⁹ Teun A. van Dijk: *Communicating racism. Ethnic prejudice in thought and talk*. Newbury: Sage Publications, 1987. 293.

²⁰ Nagy V.: *Teológia és antiszemitizmus*, 105–127.

ség fő ellenségei: „Céljuk nem egyéb, mint a keresztény társadalom alapjainak aláásása, a keresztény népek anyagi és erkölcsi tönkretétele.”²¹ A miniszter egyébként a budapesti fasori református egyházközség főgondnoka is volt.

A képviselők szerint a zsidók a sajtón, a művészetben, az irodalmon, a filmekben keresztül kultúrharcot folytatnak, mérgeznek, mételeyeznek, gyűlölik, lerombolják a keresztény erkölcsi magaslatot. Tasnádi el is magyarázza a rombolás módját és célját a felsőházi beszédében: „A hazai zsidóság egy része a többieknek mintegy hallgatólagos beleegyezésével és liberális asszisztenciával, a sajtó útján és művészet ürügye alatt irodalomban, költészetben, színházban, moziban, zenében, festészetben jóformán mindent kétségbevit vagy diszkreditált, ami keresztény ember előtt szent: hazát, vallást, egyházat, családot.”²² Hasonlóan érvelt a miniszterelnök gróf Teleki Pál: „A recepció törvény óta a zsidó szellem »művészet« ürügye alatt sok mindent diszkreditált, ami a keresztény magyarság előtt szent volt és iparkodott lerombolni a keresztény erkölcsöket.”²³

A képviselők szerint nincsen a zsidókkal közös nevező, ezért az antiszemitizmus jogos, *numerus nullust* kell alkalmazni (mindenhonnan ki kell őket zárni), mivel veszére törnek a keresztény társadalom alapjainak, létének, békéjének, a családnak, a hazának, a vallásnak. Tértfoglalásuk destruktív, idegen szellemük miatt a keresztény értelmiség elzsidósodik. Magyarország ne legyen az idegeneké. Dr. Csilléry András fogorvos (Keresztény Gazdasági Párt) megnevezte az ellenséget: „A magyar élet fundamentumát veszélyezteti a zsidóságnak talán az egész világon páratlan nagymérvű tértfoglalása Magyarországon.”²⁴

Dr. Rajniss Ferenc pártonkívüli, szélsőjobboldali újságíró szerint az ellentét keresztények és zsidók között kibékíthetetlen, a kereszténységgel együtt jár az antiszemitizmus (mivel a zsidók támadják a kereszténységet): „Mert a keresztény vallás és a zsidó vallás örökös és kiegyenlíthetetlen ellentét, amíg tehát kereszténység lesz, addig antiszemitizmus is lesz, már pedig a kereszténység örökkévaló.”²⁵

A parlamenti pap-képviselők véleménye egyöntetű: eszerint a liberális zsidók a kezükben lévő sajtóban támadják a keresztényeket. Ezt állította például dr. Közi-Horváth József is, az Egyesült Keresztény Párt képviselője.

²¹ Képviselőházi Napló (a továbbiakban: KN) 1935-1939-XXII-180. (1939. márc. 7.).

²² Felsőházi Napló (a továbbiakban: FN) 1935-1939-IV-192. (1939. ápr. 17.).

²³ Uo., 146.

²⁴ KN-1935-1939-XVIII-407. (1938. máj. 10.).

²⁵ Uo., XXII-52. (1939. febr. 28.).

lője, római katolikus áldozópap, az Aktio Catholica országos titkára. A közös deklaráció szerint: „A katolikus papság és a keresztény politikusok már évtizedekkel ezelőtt állást foglaltak a zsidó-keresztény házasságok megengedése és a válást elősegítő, a családot szétbomlasztó, a gyermekáldást csökkentő, a gyermeknevelést akadályozó liberális házasságjog bevezetése ellen (...) és egy pillanatig sem adta fel a harcot annak ellenére, hogy a zsidóság, szabadkőműves, liberális front a hatalmában lévő sajtónak és propagandának minden dühét reá szabadította.”²⁶

I.2. Összeesküvés a keresztény politika és gazdaság ellen

A képviselők szerint a zsidók uralkodnak, kezükben van a tőke, vagyonukat csalárd eszközökkel szereztek, világuralomra törnek, szociáldemokraták, sőt bolsevikok, kommunisták, szabadkőművesek. Haám Artúr kormánypárti (NEP) képviselő összeesküvés-elmélete szerint: „Az 1918-as eseményeket a zsidóság, a szociáldemokrácia és a harmadik: nemzetközi csáp, az atheista szabadkőművesség csinálta.”²⁷ A nyilaskeresztes Hubay Kálmán újságíró a világuralom antiszemita vádját hangoztatta: „A világzsidóság legfontosabb célja a zsidó világuralom megalapozása és megteremtése volt.”²⁸

A képviselők állítása szerint a zsidók elnyomják a keresztény magyarokat, velük szemben *numerus clausus*t alkalmaznak, még a magyaroknak kell követelni a jogegyenlőséget, mondták mindezt, miközben a zsidók jogfosztását szavazták meg (!).

II. A zsidók idegensége és elkülönülése, a zsidók nem asszimilálódnak

A kategória szerint a zsidóság nem olvadt be, hiába az asszimiláció, megkeresztelkedés, akkor is a saját érdekeiket képviselik. Elkülönültek, idegen a lelkületük, erkölcsük, vallásuk, csak egymással szolidárisak. Ellen-séges, idegen test a keresztény magyar társadalomban. Az 1941-es törvény előadója, dr. Bocsáry Kálmán (kormánypárti Magyar Élet Pártja – MÉP) indoklásában hivatkozik a középkori antiszemita vádra, miszerint a zsidók túlzottan összetartanak és elkülönültek: „A zsidóság az egyetlen népfaj, amely megmaradt a maga fájának, hitének és népiségének zárt egységében, megmaradt vérének széttéphetetlen zárt egységében és meg-

²⁶ KN-1939-1944-X-377-378. (1941. júl. 1.) Deklaráció a parlament valamennyi pap-képviselője nevében.

²⁷ KN-1935-1939-XVIII-447. (1938. máj 10.).

²⁸ Uo., 482. (1938. máj. 11.).

maradt abban a túlzott szolidaritásban és érdekközösségben, amely mindenkor lehetetlenné tette azt, hogy kétezer év óta szétszóródva a világban, fölszívódják más népek és nemzetek életébe.”²⁹

„A zsidóság a maga idegen pszühéjével csak akadályozza a magyar nemzeti lélek kiteljesedését.”³⁰ – A kormánypárti (NEP) Végváry József a zsidóságot veszélyesnek tartotta a magyar lélekre, ezért kell szerinte politikai jogaitól megfosztani. Az antiszemita Teleki is idegennek, veszélyesnek tartotta a zsidó szellemiséget: „Átszótta a nemzet élő testét idegen anyaggal, (...) s itt nem is annyira a vérre, mint a lelkeségre célzok.”³¹

„Mi az asszimiláció lehetetlenüléséből indultunk ki, az asszimiláció reménytelenné válásából”³² – mondta ki az ítéletet Tasnádi az asszimilációról és egyben a jogegyenlőségről, és hivatkozott az előtte felszólaló felsőházi egyházi vezetőknek a zsidótörvényt támogató beszédeire is.

A világi képviselők a zsidók keresztény egyházakba történő áttéréséről is véleményt alkottak: a kikeresztelkedés nem változtatja meg az évezredek különbségeket, ezért veszedelmes. A konjunkturális kikeresztelkedés, a jókor kitértek, akik csak érdekből, üzleti céllal teszik – ezt hirdette a kormánypárti (MÉP), szélsőjobboldali nézetű gróf Festetics Domonkos: „A kikeresztelkedési intézményt felhasználták, akik magasabb pozíciókban voltak, előre törtek és a kereszténység jellegét felhasználták arra, hogy üzleti életükben előnyöket biztosítsanak maguknak. Tehát hiába, a zsidó megmarad azért zsidónak, akárhogyan is kereszteljük. Az a kis zsidó, aki a középosztályban jutott be a keresztény társadalomba, talán még asszimilálódni fog, de a nagy zsidóknál lehetetlen.”³³

III. A zsidók tulajdonságai

III.1. Külső ismertetőjegyeik

A másság külső, fizikai kifejeződése a külsoport láthatóságának alapja. A képviselők beszédeiben a középkori, majd a nácik által is használt faji klisék is megjelentek (testalkat, orr, fokhagymaszag), és nemcsak a szélsőjobboldali képviselőknél, hanem a kormánypártiaknál is, mint Végváry, aki szerint: „Vesztett askenázin, keleti, kerekfejű, erősen hajlott orrú, vastag ajkú, gyapjas hajú, görbe lábú, lúdtalpú, közép magas zsidófajta áll elő,

²⁹ KN-1939-1944-X-350. (1941. jún. 30.).

³⁰ KN-1935-1939-XXII-128. (1939. márc. 2.).

³¹ Uo. XXI-498. (1939. febr. 22.).

³² FN-1935-1939-IV-192. (1939. ápr. 17.).

³³ KN-1939-1944-X-411-412. (1941. júl. 2.).

akik dégénéralt testükkel és lelkükkel magukon viselik az egykori egyiptomi fogságnak danaidák ajándékaképpen átörökölt fellah és berber vérkeveredés alacsony fajértékű nigroid tulajdonságait.”³⁴ Ez a zsidók demónizálása, dehumanizálása, ami a náci propaganda eszköze volt.

III.2. Belső jellemük

Az elemzett beszédekben a zsidó nem magyar lelkiségű, kettős morálja van, határtalanul mohó, önző, gerinctelen, ravasz, képmutató, alakoskodó, agresszív, cinikus, kritikai szellemű. Hubay szerint a zsidók ősi tulajdonsága, hogy irtóznak a testi munkától. „A mózesi ígéletben van azonban annak a tulajdonságnak forrása is, hogy a zsidóság irtózik a testi munkától. Mi sem jellemzi jobban a testi munkától való irtózásukat, mint az, hogy az egészen túlvilági jelentőségű hitbéli és vallási központjukat, a jeruzsálemi templomot sem ők építették, hanem föníciai építőmesterek és munkások.”³⁵

III.2.a. Vallási jellemzőik

A vizsgált parlamenti beszédekben gyakori volt az évezredes vád megjelenése: a zsidók a Krisztus-gyilkos nép. Exkluzív vallás, gettóban élnek, kíméletlen fajvédelmet alkalmaznak maguk közt. A talmud megnyomorítja őket, a rabbik terrort alkalmaznak, zsarnokok. Az aranyborjút, a pénzt, az aranyat imádják, a síbolás vágya jellemzi őket. Rajniss szerint a zsidók mindig is pénzimádók voltak: „Nem egyszerű mese az aranyborjú imádatának története. Ahány nagy zsidó próféta volt, ahány nagy vezetője volt a zsidóságnak a történelem kezdetétől fogva, az egy szálig a zsidóság arany- és pénzimádata ellen mennydörgött, természetesen eredménytelenül.”³⁶

Meizler (Maróthy) Károly szélsőjobboldali képviselő, a Keresztény Nemzeti Szocialista Front alapítója, a Katolikus Népszövetség ügyésze a zsidók vallásából vezette le az antiszemita vádat, miszerint szeretik az aranyat: „A zsidóság azt reméli és azt várja, hogy a Messiás újból összegyűjti őt Jeruzsálemben és kardjával minden népet lábai elé kényszerít. Ebből a felfogásból folyik a zsidóságnak az a vágya és az a gondolata, hogy minden más foglalkozás felett olyan foglalkozásokat részesítsen előnyben, ahol az arannyal való kereskedés, vagy pedig az árunak aranyra való átváltása a legkönnyebb, ha elkövetkezik az az idő, hogy

³⁴ KN-1935-1939-XXII-128. (1939. márc. 2.).

³⁵ Uo., 348. (1939. márc. 13.).

³⁶ Uo., 52. (1939. febr. 28.).

Jeruzsálemben kell mennie a zsidóságnak, akkor a földbirtokvagyon és a megszállott ország talajába mélyebben gyökerező egyéb vagyontárgy ne akadályozza őket abban, hogy ennek a felhívásnak eleget tegyenek. Ebből nyilvánvalóan látjuk, hogy a sibilásnak tulajdonképpen hol van az alapja.”³⁷

Dr. Szabó Zoltán, a sárospataki református teológia akadémia tanára, kormánypárti képviselő (MÉP) megmagyarázza, hogy miért tartanak össze a zsidók, és hangsúlyozza, hogy számukra a nem zsidókkal szemben minden megengedhető, pusztítják a magyart és a keresztényeket, mert az etikájuk romlott. Ezzel szemben szerinte a keresztényeket kötik a szigorú, örök szabályok. A teológus-politikus elfogadta azt az antijudaista³⁸ vádat is, miszerint a zsidók nem az Ószövetség népe, nem Isten népe többé: „A zsidóság maga is gyakorolta ezt a házassági tilalmat, ezt a fajtisztítást, meglévő házasságoknak azonnali szétbontása, érvénytelenítése, sok esetben halállal való megszüntetése révén is, és talán azért lett nemcsak válásában, hanem fajában is annyira feloldhatatlan és szétbontathatlan konglomerátummá, egységgé, mint amilyennek mutatkozik. Azzal is számolnunk kell, hogy a zsidóság nem az ószövetség népe elsősorban, hanem a talmud népe, amely könyv kifejezetten keresztényellenes, krisztusellenes és amelynek sokféle rabulisztikája mérhetetlen sok kiutat enged olyan etikai kérdésekben, ahol minket szigorú, zárt és örök szabályok kötnek.”³⁹

A képviselők szerint nem is volt kérdés, hogy meg kell rendszabályozni őket (jesivák bezárása, rabbik fegyelmezése, áttérés betiltása).

III.2.b. Erkölcsi jellemük

Milotay István kormánypárti képviselő (NEP), a szélsőjobboldali *Új Magyarország* című napilap főszerkesztője tipikus antiszemita előítéllettel, a mohósággal jellemzi a zsidókat: „Elseperte őket az a mohóság, az üzleti kíméletlenségnek az a szelleme, az üzleti könyörtelenségnek, lelkiismeretlenségnek az a szelleme.”⁴⁰ Mások szerint a zsidók nemzeti veszedelem a magyarságra, törtető, erkölcstelenek, telhetetlenek, kíméletlenek, könyörtelenek, lelkiismeretlenek.

³⁷ Uo., 165. (1939. márc. 7.).

³⁸ Az antijudaizmus a keresztény vallásban megnyilvánuló teológiai elemeken alapuló zsidóellenesség, zsidók felé irányuló negatív megnyilvánulás, amely megkülönböztetés alapja a zsidó és keresztény vallás.

³⁹ KN-1939-1944-X-395. (1941. júl. 1.).

⁴⁰ KN-1935-1939-XVIII-422. (1938. máj. 10.).

III.2.c. Állat- és betegséghasonlatok

Ez az alkategória a zsidók kereszténység elleni összeesküvését mutatja be úgy, hogy pusztító állatokkal és terjedő betegségekkel hasonlítja őket össze. Középkori, valamint a náci által használt jelzők jelennek meg itt: patkány, vérszopó pók, bacilus, elszívja a levegőt, élősd, parazita, baktériumhordozó, rászívódik a magyar életgyökerekre. A kormánypárti Haám a náci „parazita, vérszívó” képét használja: „A falu úgy látja, hogy a zsidóság – nem az egészről beszélnek – mintegy a kereszténység légcsovén tartja az ujját, és csak annyi levegőt enged beszívni, amennyi testének és életének fenntartásához éppen szükséges, vigyázva, hogy a médium el ne pusztuljon, mert akkor megszűnnek további jövedelmei.”⁴¹

IV. A keresztény nemzet jellemzői

A kategória témái a saját csoport, a „mi” csoport, a keresztény nemzet, társadalom jellemzésére szolgálnak, és mindig csak pozitív színben tüntetik fel a kereszténységet, a keresztény nemzetet. A nemzethűség és a magyar vér azonos a kereszténységgel, és emiatt erkölcsi fölényt biztosít. A kategória három alkategóriája a kereszténység specifikusabb jellemzői: 1. dicsőséges, 2. az egyedüli út a társadalom számára, 3. uralma.

IV.1. Dicsőséges

Antiszemita retorikájukkal egy időben a világi, nem egyházi képviselők a kereszténység magasabb rendű erkölcsi világrendjét dicsérték, a becsületesebb, világító eszmét. Dr. Szőke Gyula ügyvéd, felsőházi képviselő, a budapesti törvényhatóság küldötte szerint a kereszténység képviseli a valódi erkölcsi magaslatot: „Ezt a keresztény Magyarországot és ezt a keresztény fővárost visszavigyük a valódi erkölcsi magaslatra, amelyről a színházak, a mozik és a filmek leszállították.”⁴² Hasonlóan érvelt dr. Gürtler Dénes római katolikus plébános, a Felvidéki Egyesült Magyar Párt képviselője: „Magyarország területén igenis keresztény magyar szellemen akarunk építeni. A tiszta erkölcs, a tiszta erkölcsöt pedig semmi más nem sugározza ki az egész világra, mint a kereszt és annak tanítása. (...) Keresztény Magyarországot akarunk, amelyen még a pokol kapui sem tudnak erőt venni!”⁴³

⁴¹ Uo., 447. (1938. máj. 10.).

⁴² FN-1935-1939-III-298. (1938. máj. 24.).

⁴³ KN-1935-1939-XXII-39. (1939. febr. 28.).

A kereszténység Müller Antal kormányfőtanácsos (Keresztény Gazdasági Párt) szerint a nemzeti létet meghatározza, nemzetképző, Szent István birodalma: „Azt akarjuk, hogy Szent István birodalma történelmi nagyságában és fényében a keresztény erkölcs jegyében a mi drága gyermekeinké és ne idegeneké legyen.”⁴⁴

IV.2. Az egyedüli út a társadalom számára

Az antiszemita képviselők szerint a társadalomnak, a gazdaságnak kereszténynek kell lennie, ez a kereszténység és a nemzet tökéletes harmóniája. Csilléry állította, hogy ez az egyetlen út: „A magyarság boldogulása csakis a keresztény, nemzeti alapon mehet előre.”⁴⁵

A kereszténység a magyar nemzet faji lelkének alkotója, a magyarság öntudata, nemzet életének legnagyobb kincse. Bocsáry szerint a kereszténységből származik a nemzet ereje, energiája: „A magyarság történelme azt bizonyítja, hogy a nemzeti eszme és a keresztény erkölcsi világrend mindenkor szoros összefüggésben, tökéletes harmóniába olvadva, együttes energiaforrása volt a nemzeti életének.”⁴⁶

IV.3. Uralma

A képviselők követelték, hogy minden területen a keresztény magyarság irányítson, keresztény hegemonia szükséges, a sajtó magyar és keresztény legyen. Müller felszólítása: „Keresztények csak keresztényeknél vásároljatok, keresztények elsősorban a ti testvéreiteket támogassátok.”⁴⁷

A képviselők szerint a magyar jövő egyetlen alapja a kereszténység, ami fenntartja a nemzetet, erkölcsi magaslat, a magyar lelkeség szupremáciája, azt akár fegyverrel is kényszeríteni kell, ahogy István (király) tette, az isteni gondviselés miatt kell folytatni a harcot a magyar szentkorona nevében.

A kereszténységnek joga van a többséghez, annak uralkodnia kell, hirdette Tasnádi: „A keresztény rétegek mindenütt el fogják érni az őket természetzerűleg megillető többséget, a gazdasági és szellemi élet minden területén kezükbe vehetik a vezetést, és azt hiszem, ez ellen senkinek sem lehet kifogása.”⁴⁸

---

⁴⁴ Uo., 112-113. (1939. márc. 2.).

⁴⁵ Uo., XVIII-416. (1938. máj. 10.).

⁴⁶ KN-1939-1944-X-353. (1941. jún. 30.).

⁴⁷ KN-1935-1939-XVIII-325. (1938. máj. 6.).

⁴⁸ Uo., 346.

V. A zsidókérdés megoldására tett javaslatok: törvényes megfékezés

1938–41-ben kormány szinten az asszimilációt kudarcnak ítélték, a recepciót tévedésnek, de annak az elképzelésnek továbbra is voltak képviselői, miszerint az asszimilációt kényszeríteni is lehet, valamint házassággal is el lehet érni: a félvérek harmadízig tiszta vérű keresztényekkel házasodjanak. A képviselők többsége szerint a zsidók egyenjogúsítását meg kell szüntetni, minden jogot el kell venni.

Legfőbb javaslatuk, hogy törvénnyel kell megfékezni a zsidókat, ezért szavazták meg a jogfosztó törvényeket. Indoklásuk ez volt: a keresztény magyar társadalom szeretete miatt, a magyar, keresztény társadalom megmentése miatt ez nemzetvédelmi intézkedés. Teleki a zsidók jogfosztását szembe állítja a nemzet érdekével, szerinte a nemzet védelme mindent felülír és mindent igazol: „Természetesen áll az, hogy igen, ez a törvényjavaslat sok tekintetben jogfosztás az egyedekre nézve. Ez világos. De jogfosztás az egyedekkel szemben, a nemzet magasabb érdekéből.”⁴⁹

A kormánypárti (NEP) vitéz dr. Benárd Ágost főorvos szerint a kereszténység uralkodását biztosítani kell az ellenség, a zsidók megfékezésével. „A kereszténység szupremációját, felsőbbrendűségét biztosítani kell a zsidó veszedelemmel szemben, ami zsidó gazdasági túlhatalom, de különösképpen a zsidó kultúra, zsidó erkölcs és zsidó szellemiség is.”⁵⁰

A képviselők szerint a helyes megoldás a *numerus clausus* alkalmazása minden pályán, de a kitelepítés is felmerült. Dr. Radocsay László igazságügyminiszter szerint az isteni jog adta a felhatalmazást, hogy megvédjék a magyar lelket az ellenségtől. „Azt hiszem, a jó Isten rendelte, hogy itt a Kárpátok medencéjében telepedjék le a magyar, ha pedig ez a Mindenható rendelése, akkor nekünk kötelességünk, emberi és isteni jogon is, ennek a nemzetnek erejét megvédeni minden olyan akár külső, akár belső támadással szemben, amely ennek a nemzetnek nemcsak anyagi létét, hanem főleg és elsősorban lelkét veszélyezteti.”⁵¹ Ennél erősebb ön- és csoportigazolást a zsidóellenes törvény megszavazására nehéz elképzelni.

A képviselők antiszemita érvelésének elemzése

A fenti kategoriális tartalomelemzés alapján a parlamenti beszédek érvelési sémáit így foglalhatjuk össze: a zsidók alapvetően (eredendően)

⁴⁹ FN-1935-1939-IV-145. (1939. ápr. 17.).

⁵⁰ KN-1935-1939-XVIII-376. (1938. máj. 9.).

⁵¹ KN-1939-1944-X-427. (1941. júl. 2.).

rosszak, és a tiszta és jó keresztény nemzet ellen támadnak. Emiatt meg kell őket fékezni, mert „különben elpusztítanák” a „mi” csoportot, a keresztény nemzetet. Tehát az érvelési stratégia és a kategóriák fő kiindulópontjai az „ők” és a „mi” csoport szembeállításai. Az „ők” csoport az ellenség, a gonosz, a veszélyes, a „mi” csoport a magasabb rendű, az erkölcsös. Ezt a „mi” és „ők” megkülönböztető diskurzusaként lehet meghatározni.

„ŐK” csoport:

- A zsidók veszélyeztetik a keresztény nemzet létét, összeesküvés a nemzet ellen.

Ennek okai:

- Idegenek, nem asszimilálódnak, romlott az erkölcsük, a nemzetre veszélyesek.
- Vallásuk gonosz, külsőleg is visszataszítóak, állatiasak.
- Jellemük ellentétes a keresztényekével (pénzimádók, mohók).

„MI” csoport:

- Erkölcsileg magasabb rendű, a nemzet számára egyetlen út, nemzetképző.
- Uralkodnia kell.
- A nemzetet minden áron meg kell védeni.

Védekezés az ellenséggel szemben:

- Ellenségnek (zsidók) nem lehet egyenlő joga, meg kell fékezni törvénnyel.

Az igazolás: a legerősebb legitimáció – Isten támogatja, nemzetvédelem, keresztény hagyomány, magyar királyok törvényei, ez keresztényi hozzáállás.

A képviselők az antiszemita vádakat saját és csoportjuk (keresztény nemzet) céljaira használták. Az volt az érdekük, hogy a zsidók vagyonát, állását megszerezzék, ezért akarták törvényekkel megfosztani őket joguktól. Ebben a folyamatban a magukat keresztényeknek nevező képviselők önmagukról és saját csoportjukról tiszta, erkölcsileg magasabb rendű, feddhetetlen, tökéletes képet akartak mutatni. Ezért a (vélt) ellenséget hamis vádakkal olyan gonosznak, már nem emberinek, veszélyesnek ábrázolták, hogy az ellenük való fellépés ne is legyen megkérdőjelezhető. Ugyanakkor azzal tették legitimé a jogfosztó törvények megszavazását, hogy – hamisan – hivatkoztak Isten akaratára (a keresztény vallás legerősebb érvére), továbbá a magyar királyok antiszemita törvényeire („ezer

esztendő elvére”), a nemzetvédelemre (ami önvédelem). Lehetetlennek ítélték az asszimilációt, és ezzel a zsidóság egyenjogúsítását tévesnek, így szerintük a benyújtott törvény alkotmányos. Mivel a „mi” csoportot egzisztenciálisan fenyegetik a zsidók, ezért is jogos a védekezés, ez a nemzet érdeke. A képviselők szerint nem is kérdés, hogy törvényeket kell ellenük hozni, mert ez így volt a történelem során mindig, hiszen a zsidók az okai az antiszemitizmusnak. Ebben a folyamatban megvalósul a bűnbakképzés mechanizmusa.

A világi képviselők antiszemitizmusát tápláló teológia

Arra is keressük a választ, hogy a világi képviselők antiszemitizmusára mennyiben hatott az antijudaista teológia. Az antijudaizmus fő teológiai bázisának a szakirodalom a Krisztus-gyilkosság vádját tartja. Véleményem szerint a kereszténység kitartó zsidóellenessége mögött a kereszténység teológiai nézeteiben összetett írásértelmezés található: az amillennista teológia, mely szerint az egyház Izrael helyébe lépett, Izraelt Isten elvetette, és nem tartogat számára jövőt. Ez a nézet korán, a 3–4. századtól terjedt el az egyházban, és a keresztény állam kialakulásával meghatározó lett a kereszténység történelme folyamán. Az amillennizmus szerint a keresztények mindannak az örököseként tekintettek magukra, amit Izrael birtokolt, és az egyház betöltötte és meg is haladta Izrael szerepét. Az ellenségek a zsidók voltak. Az egyház dogmájává vált: ha a zsidók megölték a prófétákat és a Krisztust, akkor az egyházat is üldözni fogják.⁵²

A zsidóság esetében nem egyszerűen egy idegen, egy különböző csoportról volt szó, hanem az egyház saját csoportjának ellentétéről, amihez képest az egyház (vagy a keresztény nemzet tagjai) a jó, a tökéletes, az abszolút képviselője. Az egyház magáról alkotott győzedelmes képe szerint a keresztény társadalom szent, Isten kiválasztottja, Isten serege, tiszta faj. Ehhez a társadalomhoz tartozni egyet jelentett annak tulajdonságaival való azonosulással, ami által rendkívül pozitív önképhez lehetett jutni, különösen a zsidókkal való összehasonlítás függvényében.⁵³

⁵² Nagy V.: *Teológia és antiszemitizmus*, 51–53.

⁵³ Az amillennisták egy része szerint a millennium (Krisztus uralkodása a földön) beteljesült a földön az egyház által (például Ágoston, aki a katolikus egyházra volt nagy hatással), Isten jelenleg a hívők szívében uralkodik, akik az Isten népe, az egyház, a szellemi Izrael. Az amillennizmust a keresztény felekezetek többsége képviseli. Modern katolikus teológiai szótár szerint az egyház az eszkatologikus Izrael. A helyettesítés-elmélet a mai katolikus és protestáns egyházak elfogadott nézete. In: Xavier Leon (szerk.): *Biblikus Teológiai szótár*. Róma: Dufouos, 1974. 648.

A keresztény európai birodalmak törvényei, rendeletei, szokásai viszatükrözték az amillennista teológia zsidóképét: a zsidók nem lehettek egyenrangú részei a keresztény társadalomnak, ellenségek voltak, ezért intézkedéseket kellett ellenük bevezetni. Az egyház ezzel szemben uralkodott, győzedelmes, dicsőséges, amit a politikai, hatalmi részvétele is bizonyított. Az amillennista teológia így meghatározta az ellenséget, a zsidókat, és egyben a kereszténység vezető szerepét is megindokolta.⁵⁴

Korábbi munkámban az amillennizmus elemzése alapján állítottam fel az alábbi kategóriákat Ágoston Isten városa című művét elemezve.⁵⁵

Izrael:

1. Izrael az Isten által elvetett nép.

- A) *Az Ószövetség (a zsidó vallás) alacsonyabb rendű.*
- B) *A zsidók testiek, bálványimádók, babonások.*
- C) *A zsidók a keresztények szolgái.*
- D) *Kétfajta zsidó van: szellemi – testi, jó – rossz, keresztény – nem keresztény.*

2. A zsidók Isten és az egyház ellenségei, Krisztus-gyilkosok.

Egyház:

1. Isten új szövetsége csak az egyházra vonatkozik, az egyház a szellemi, az igazi Izrael (az első kategória ellentettje, az egyház kiindulási alapja).

- A) *Az egyház (az Újszövetség) sokkal dicsőségesebb, mint az Ószövetség, a kereszténység magasabb rendű.*
- B) *Az egyház csalhatatlan, szent; a társadalom akkor jó, ha az igaz vallás jelen van, és az engedetleneket, eretnekeket megbüntetik; az egyház uralkodik ebben a korszakban, ezek a keresztény nemzetek.*

Ha összehasonlítjuk az amillennizmus kategóriáit a parlamenti képviselők beszédei alapján konstruált kategóriákkal, akkor kitűnik, hogy ez a teológiai tan az előítélet prototípusaként, előfeltételezett premisszaként szolgált a zsidótörvényekkel kapcsolatos érvelésük alátámasztásakor. A képviselők céljainak megvalósítását, a zsidók törvény általi jogfosztását megfelelően indokolta, hogy az a nép, amelyet Isten elvetett és az ellensége, nem kaphat egyenlő jogokat Isten új, igazi népével a keresztényekkel, akik a keresztény nemzetet alkotják.

⁵⁴ Nagy V.: *Teológia és antiszemitizmus*, 63–78.

⁵⁵ Uo., 51–63.

Az amillennista kategória szerint az Isten által elvetett zsidó nép az emberektől sem érdemel tiszteletet, a társadalomnak nem kell jogokat biztosítani számára. Az Ószövetség időleges, elmúló, alacsonyabb rendű, mint az Újszövetség. A zsidók a vallásukból kifolyólag, amely erkölcsileg alacsonyabb rendű, testiek, nem szellemiek, mint a keresztények, csak materiális céljaik vannak. Ez az egyik oka annak, hogy Isten elvetette őket. Ez a nézet a magyar parlamenti képviselők beszédeiben a következőképpen jelenik meg: a zsidók erkölcsileg romlottak, az aranyborjú, a pénz imádói, a magyarok (keresztények) pusztítói. A képviselők erkölcsi és valósi jellemzése a zsidókról hasonló az amillennista kategóriákhoz.

A zsidók mint elvetett, elutasított nép a teológiai kategória szerint szolgáló léte volt predestinálva. A parlamenti beszédekben ez a kép abban fejeződött ki, hogy a zsidóknak nem lehetnek egyenlő jogaik a keresztény társadalomban, velük szemben *numerus clausus* (*numerus nullus*) kell alkalmazni.

Az amillennista teológiában kétfajta zsidó van: a testi és a szellemi, tehát aki nem keresztény, ellentétben azzal, aki keresztény. A képviselők már a kikeresztelkedést gyanúsnak tartották (hasonlóan a középkori keresztény birodalmakban a *marranos*, a katolizált zsidók esetében), mert szerintük azt a zsidók csak érdekből tették. Ez a gondolat inkább a faji alapú antiszemitizmushoz közelít, és távol kerül a teológiai antijudaizmustól.

Az antijudaista teológia szerint a zsidók, az elvetett nép Isten és a keresztények ellenségei, megölték a Krisztust. Céljuk, hogy lerombolják Isten tervét, amely terv kizárólag az egyházban valósul meg. Ez a kategória nagyon markánsan jelenik meg a képviselők hozzászólásaiban, mivel szerintük olyan ellentét feszül a keresztények és a zsidók között, amit nem lehet feloldani. A zsidók aláásták a keresztény nemzeti eszmét, irtóhadjáratot folytattak a kereszténység ellen. A legnagyobb veszélyt a keresztény társadalomra ők jelentik. Ami a keresztényeknek szent, azt a zsidók letiporták, mindig is a keresztény nemzet ellen voltak.

Az amillennizmus szerint az egyház lett a *verus Israel*, az igazi Izrael, Isten igazi népe: az egyedüli hordozója és letéteményese az igazságnak. A dicsőséges egyház, az igaz út, az uralkodó egyház képe a parlamenti beszédekben is megjelenik. A kereszténység magasabb rendű erkölcsi világrendje miatt a nemzeti lét meghatározója. Minden területen a keresztény magyarságnak kell irányítani. A társadalomban meg kell valósítani a kereszténység hegemoniáját. Az egyedüli igaz egyház meghatározásából következik, hogy magasabb rendű minden más vallásnál, elsősorban

a rivális zsidó vallásnál. A képviselők meg voltak győződve arról, hogy a kereszténység az egyetlen elfogadható vallás a magyar társadalom számára. Mivel zsidók a kereszténység eltiprását tűzték ki célul, ezért a keresztényeknek védekezniük kell, mert ezt mondja a keresztény erkölcs és az isteni gondviselés. A zsidókérdés megoldásához törvények kellenek, ez a nemzetvédelem.

A teológiai szöveg és a parlamenti beszédek között az egyik jelentős különbséget a modern kor szellemi, politikai és társadalmi eltéréseinek hatása jelenti. A másik különbség, hogy a teológia az asszimilációt (a keresztény egyházakba való betérést) elfogadhatónak és megoldásnak tartotta, a képviselők többsége viszont a jogok eltörlését hangsúlyozta, mivel szerintük a recepció téves volt. Az egyház következetes azonosítása a nemzettel a modern nemzetállam és keresztény állam szellemi terméke.

A végén levonható az a tanulság, hogy az előítéletesség szempontjából azok a teológiai és politikai nézetek a legveszélyesebbek, amelyek élesen szembeállítva a két csoportot erősítik a kirekesztést, és a másikat, az „ők” csoportot mint a saját csoportjuk létét veszélyeztető ágenst festik le. A saját csoport ezzel szemben a megérdemelten létező és az egyetlen létezésre érdemes csoport. Az egzisztenciális fenyegetettség bármilyen védekező akciónak ideológiai alátámasztást nyújt.

Annak bizonyítását tűztem ki célul, hogy a teológiai vádakon alapuló zsidóellenesség befolyásolta a zsidótörvényeket megszavazó képviselőket indoklásukban. Az állítás szerint az amillennista elmélet hatást gyakorolt a modern idők antiszemitizmusára, a parlamenti képviselők attitűdjére, politikai véleményére és cselekvésére. A parlamenti beszédeket elemezve és az amillennizmussal való összehasonlítás után megerősíthető ez az állítás. Bár a képviselők modern kori antiszemita vádakkal is illették a zsidókat, ugyanakkor az évszázadokon át megszilárdult amillennista elképzelés befolyásolta nézeteiket: egyrészt a keresztény nemzet uralmának indoklásában játszott szerepet, másrészt a zsidók mint ellenség kiszorítása szükségességének a bizonyításában. Az állam és egyház teljes összefonódására való törekvés ez, az állam legyen keresztény, hogy Isten országa megvalósuljon. A keresztény erkölcsnek a gazdaság, a politika, a kultúra minden területén is vezetőnek kell lennie, így válik bizonyítottá, miért kell kiszorítani a gazdaságból és különböző foglalkozásokból a zsidókat, ez egyúttal anyagi haszonnal is jár (ami céljuk is volt), ami a kör bezárulásával „Isten áldása” a keresztényeknek. Aki nem keresztény, az nem egyenrangú ebben a társadalomban, a zsidók főleg nem, mivel pusz-

títók, fertőznek, alacsonyabb rendűek. A zsidóellenesség a zsidók magatartásának a következménye, megérdemlik az üldözést és a szankciókat.

A mai magyar keresztény nemzet

A keresztény nemzet ideológiája Magyarországon a Horthy-korszak után a jelenlegi kormányzat (Fidesz–KDNP) idején újra teret kapott, és 2011-ben az új alkotmány beiktatásával szilárdult meg. Az alkotmányban a nemzeti hitvallás az alaptörvény és a jogrend kötelező értelmezési kerete. Ennek fő pontjai: Szent István ezer éve, a kereszténység nemzetmegtartó szerepe, a keresztény kultúra védelme, a Szent Korona, amely megtestesíti az alkotmányos folytonosságot és nemzeti egységet.

Orbán Viktor miniszterelnök parlamenti beszédeiben a keresztény nemzet, a „mi” csoport leírása mindig pozitív színben tűnik fel, erkölcsi fölényt képvisel. A nemzethűséget és a magyarságot összekapcsolja. A magyarországi nemzeti keresztény kormány számára a kereszténység egységesítő erő, szent kollektív egység, és erősödik a Horthy-korszakból ismert idea, miszerint aki keresztény, az a magyar.⁵⁶

Orbán beszédei tipikusan beleillenek a korábban vizsgált kategóriába a keresztény nemzetéről, ami az egyedüli út a társadalom számára. Ezt pedig az alkotmány már törvénybe is foglalja. Néhány példa Orbán ideológiájából, ahol a kereszténység az örök győztes,⁵⁷ a „mi” csoport jellemzői:

Magyarország a keresztény kultúra része,⁵⁸ bennünk van keresztény erkölcs,⁵⁹ a kereszténydemokrácia a horgony, világszemlélet,⁶⁰ a „mi” a keresztény nemzeti erő, a keresztény nemzeti ihletettséggű társadalomértelmezés,⁶¹ a sikerek mögött a Jóisten, az ezeréves országban örök dolgok: a nemzet szelleme, a keresztény értékek, a magyar érdekek szolgálata,⁶²

⁵⁶ Barna Ildikó – Kovács András: Religiosity, Religious Practice, and Antisemitism in Present-Day Hungary. *Religions*, Vol. 10. (2019) No. 9. 527. <https://doi.org/10.3390/rel10090527> 15. (Utolsó letöltés: 2020. okt. 13.).

⁵⁷ Gábor György: A kisajátított Isten országa. In: Magyar Bálint (szerk.): *Magyar Polip*. Budapest: Noran, 2013. 299.

⁵⁸ Országgyűlési Napló (a továbbiakban: ON), 2010–2014. 8. ülésnap, 780. Orbán Viktor, (2010. máj. 29.) https://library.hungaricana.hu/hu/collection/ogyk_on1990/ (Utolsó letöltés: 2020. nov. 10.).

⁵⁹ ON-2010–2014-331-4094. (2010. dec. 2.).

⁶⁰ ON-2014–2018-7-262. (2014. jún. 6.).

⁶¹ ON-2014–2018-2-6. (2014. máj. 10.).

⁶² ON-2018–2022-2-4. (2018. máj. 10.).

ezeréves államiságunk Szent István óta keresztény alapokon,⁶³ vezetők, akik megvédik a keresztény kultúrát.⁶⁴

Orbán ellenségképe az „ők” csoport, akik veszélyeztetik a kereszténységet:⁶⁵ a farizeusok, törvényeket kijátszók, a liberális politikai rendszer, az értékközömbös liberális közerkölcs,⁶⁶ a migránsok, akik az inváziós népcsoport Európába telepítését szervezik,⁶⁷ a régi világrend anyagi haszonélvezői, léhák, restek⁶⁸, a globális elit, a Soros hálózat lóállásai.⁶⁹

Magyarországon a keresztény, nemzeti ideológia megerősödésével a személyes vallási identitás helyett a vallás a kulturális nemzeti identitás részévé vált. Ebben az időszakban (2017) a vallási antijudaizmus növekedett, a korábbi évekhez képest többen (26 %) fogadták el, hogy a zsidók felelősek a Krisztus-gyilkosságért.⁷⁰

A modern keresztény nemzet eszméjét erősíti a posztmillennizmus teológiájának amerikai protestáns változata, miszerint az egyháznak kereszténnyé kell tennie a világot, és erre felhasznál iskolákat, intézményeket, politikai hatalmat. Tehát a kereszténység uralkodásának képe erősen megjelenik a politikai életben.⁷¹

Magyarországon az Orbán-kormánnyal újraéledt a „mi” és „ők”, a keresztény nemzet és ellenségének megkülönböztető előítéletes diskurzusa. Ahogy a középkori keresztény birodalmak, majd Horthy-korszak kormányai, politikai szereplői a keresztény vallást felhasználták az uralkodás, a hatalom legitimizálására, önnön magasabb rendűségük bizonyítására, hasonlóan ez az ideológia a mi időnkben is teret kapott. A keresztény nemzet magasabbrendűsége csak annak ellenségének fényében tud „tündökölni”, és az ellenség meghatározása politikai akarat.

A „mi” és „ők” csoport felosztásban a Horthy-korban a zsidók voltak a fő ellenségek, a mai korban a liberálisok. A liberális szitokszóként emlegetése sokszor a zsidó rejtett kódolása. Az eszmét megalapozó keresztény teológia (amillennizmus és posztmillennizmus) az uralkodó hatalom

⁶³ ON-2018–2022-4-36. (2018. máj. 18.).

⁶⁴ ON-2018–2022-67-1333. (2019. máj. 27.).

⁶⁵ Az európai szélsőjobb szerint a kereszténység ellensége a muszlim „ők” csoport In: Barna-Kovács: *Religiosity*, 15.

⁶⁶ ON-2014–2018-2-7. (2014. máj. 10.).

⁶⁷ ON-2014–2018-238-9–10. (2017. szept. 18.).

⁶⁸ ON-2018–2022-2-7. (2018. máj. 10.).

⁶⁹ ON-2018–2022-22-7. (2018. szept. 17.).

⁷⁰ Barna-Kovács: *Religiosity*, 1., 7.

⁷¹ Nagy V.: *Teológia és antiszemitizmus*, 142–145.

politikai, gazdasági céljait legitimálja. Az állam és az egyház érdekeit összekapcsolja, azok szétválasztását megszünteti. A „mi” csoport, a politikai hatalom a kereszténység felvételével magasabb rendű, erkölcsi fölényt biztosító, tévedhetetlen, isteni legitimációt kap. Az isteni legitimáció meggyőződést, felhatalmazást ad, ami tovább erősíti, hogy amit a „mi” csoport tesz, az magasabb rendű, az az egyedüli út. Ezt az ideológiát valójában nem lehet keresztények nevezni. A kereszténység bibliai alapjai a fenti ideológiáktól teljes mértékben eltérnek. A Biblia alapján egy nemzet vagy állam vagy intézmény nem lehet keresztény. Hívóvé valaki csak az egyéni döntés, a lelki megtérés, az újjászületés, a Messiásban való hit által válhat.